Діно БУДЗАТІ

ЩОСЬ ТРАПИЛОСЬ

Потяг подолав лише кілька кілометрів (шлях був довгий, ми мали дістатися далекої кінцевої станції, проїхавши десять годин поспіль без жодної зупинки), коли на якомусь переїзді я побачив з вікна молоду .жінку. Побачив зовсім випадково. Я міг би роздивлятися краєвид чи будь-які інші речі, однак невідомо чому звернув увагу саме на цю невродливу особу, в якій не було нічого примітного. Спершись ліктями на парапет, вона, напевно, збиралася помилуватись нашим кур'єрським потягом, що мчав на північ і був для цих темних людей символом захмарних мрій — мільйонів, солодкого життя, авантюр, розкішних шкіряних валіз, слави, кінокрасунь, а також щоденним захопливим видовищем, до того ж безкоштовним.

Та коли потяг пролетів повз неї, вона навіть не глянула в наш бік (хоч, мабуть, чекала тут добру годину), а обернулася назад і дивилась на чоловіка, що біг стрімголов вулицею й щось кричав, немов попереджаючи її про небезпеку. Але його слів ми, природно, не могли почути. Все це тривало непевну мить — картина за вікном промайнула, а я сидів і міркував, яку ж сумну звістку квапився повідомити чоловік тій жінці, що прийшла подивитися на нас.

Під монотонне колисання вагона я потроху почав куняти, коли ненароком — це справді була випадковість — помітив селянина, який стояв на низенькому мурі і, склавши долоні рупором, щосили гукав когось у полі. Й цього разу все тривало якусь хвилину, бо потяг гнав скаженим гоном. Однак я встиг помітити шість чи сім постатей, які щодуху бігли до покликача городами й ділянкою люцерни, топчучи рослини, бо, мабуть, новина була важливішою. Хтось вихопився з хати, хтось із дірки в паркані, хтось із виноградних кущів. Вони бігли, налякані якимсь повідомленням, що страшенно цікавило їх, відбирало

спокій. Але це була мить, повторюю, одна тільки мить, яка не давала можливости для уважних спостережень.

Дивно, подумав я, на відстані кількох кілометрів трапилися два випадки оголошення якихось новин... Чи це мені так здалося? Тепер, зненацька збуджений, я з лихим передчуттям уважно оглядав дороги, села, ферми.

Можливо, під впливом такого непевного душевного стану, що пильніше я вдивлявся в постаті селян, возіїв, пастухів, то більше помічав їхнє незвичне пожвавлення. І недарма! Чому ж ця метушня на подвір'ях, ці засапані жінки, ці вози, ця худоба? Всюди було те саме. Швидкість потяга не давала змоги розгледіти все до кінця, однак я був готовий заприсягтися, що скрізь панує одна й та ж атмосфера. Може, в цих краях відзначали свято врожаю? Або ж люди поспішали на ярмарок? Щось трапилось, тільки ми в потязі про це нічого не знали.

Я подивився на попутників — тих, що сиділи в купе й стояли в коридорі вагона. Всі зберігали спокій, а навпроти мене пані років шістдесяти вже готувалась до сну. Чи, може, й вони щось запідозрили? Так, так! Кожен із них виявляв тривогу, хоч не наважувався сказати про це. Не раз я помічав їхні раптові погляди, перейняті підозрою й страхом. А сонлива пані, особливо вона, нишком сліпала очима, відтак ворожо зиркала на мене, чи не викрив я її.

Неаполь. Тут завжди зупиняються всі потяги, але не наш кур'єрський. Поряд пропливали старі будинки, і в темних подвір'ях ми бачили освітлені вікна, а в кімнатах — лише на мить — чоловіків і жінок, які зв'язували клумаки і пакували валізи. А може, все це мої фантазії й жодна драматична новина не збаламутила міст і сіл. Ні загроза, ні небезпека, ні передвістка загибелі. До того ж я казав собі: якби трапилася якась велика біда, напевно, зупинили б і наш потяг. Проте він рухався, мов нічого не було. Жодної вимушеної зупинки, скрізь зелене світло, вчасне переведення стрілок, наче йшлося про президентський експрес.

Юнак поруч мене, вдаючи, ніби хоче розім'ятися, підвівся з місця. Насправді ж він хотів краще роздивитись, що робиться вздовж залізниці, й перехилився через мене, аби бути ближче до вікна. Там, за вікном, сонце, поля, білі дороги, а на них вози, вантажівки, сила пішого люду, мов валка прочан, що вирядилися до храму в день святого-заступника. В міру того як потяг рухався на північ, кількість людей зростала. Рятуючись від небезпеки, всі поспішали в одному напрямку — на південь, а ми з шаленою швидкістю летіли повз них назустріч війні, революції, спалаху холери, пожежам і чому там ще? Ми зможемо дізнатися про все за п'ять годин, після прибуття на кінцеву зупинку, але тоді, мабуть, уже буде пізно.

У купе панувала тиша. Ніхто не бажав першим вилити душу. Можливо, кожний вагався, подібно до мене, чи є ця тривога реальною, чи однією з тих безглуздих думок, які виникають у потягах в уяві стомлених пасажирів. Пані навпроти мене зітхнула, демонструючи, ніби прокинулась, і як кожний, хто, розганяючи сон, неуважливо позирає навколо, звела очі вгору й немов випадково зупинила свій погляд на аварійному гальмі. Слідом за нею й ми поглянули на цей пристрій, думаючи про одне й те ж. Але ніхто не мовив і слова, не наважився спитати інших, чи не помітили вони за вікном чогось тривожного.

Тепер дорога роїлася людьми і машинами, які прямували на південь. Напхом напхані потяги мчали нам назустріч. Повні подиву очі спостерігали наш шалений рух у північному напрямку. На станціях купчились юрби народу. Хтось подавав нам знаки, інші щось кричали, але до нас долинали, мов відлуння у горах, лише голосні звуки.

Пані навпроти втупилась у мене пильним поглядом. Її всіяні перснями пальці нервово бгали хустинку, а очі молили: скажи нарешті щось, поруш мовчанку, зважся на слово, що його всі чекають, мов спраглі в пустелі, але ніхто не наважується вимовити.

Ось іще одне місто. Коли потяг, прибувши на станцію, трохи пригальмував, кілька пасажирів підвелися з лав у сподіванні, що він

зупиниться й поїде назад. Але ми прямували далі вздовж перона, де серед хаосу речей неспокійна юрба чекала від'їзду. Хлопчина з пачкою свіжих видань біг поруч із нашим вагоном, вимахуючи газетою, на першій сторінці якої впадав у вічі великий чорний заголовок.

Раптом наша пані висунулася з вікна й схопила газету, але вітер вирвав її в неї з рук. У пальцях лишився тільки зім'ятий клапоть. Я помітив, що пальці їй тремтіли, коли вона розгортала клаптик паперу, де можна було прочитати неповну назву газети та кілька літер великого заголовка. Й нічого більше. Пані мовчки підняла вгору газетний клапоть, аби всі могли його роздивитися. Він посилював загальний страх, бо містив нерозгадане повідомлення, яке сколихнуло життя країни. Чоловіки й жінки думали лише про порятунок, кидаючи свої оселі, справи, майно, а наш потяг, цей клятий потяг, точно за розкладом нісся на північ.

Залишалося дві години. Незабаром ми дізнаємось про нашу спільну долю. Дві години, півтори, година... Вже западала ніч. Ми побачили вдалині вогні жаданого міста, і його нерухоме світло, відбиваючись у небі жовтим віялом, вдихнуло в нас сміливість. Локомотив свистів, колеса здригались у плутанині стрілок. Чорна маса вокзальних споруд, ліхтарі, оголошення, все було, як завжди, на місці.

Який жах! Потяг іще рухався, а я вже бачив мертвий вокзал, голі перони й жодної людини навкруги. Нарешті состав зупинився. Ми побігли до виходу, шукаючи першу-ліпшу живу істоту. Мені здалося, що я помітив у півтемряві залізничника в червоному кашкеті, який, немов з переляку, зник за дверима.

Що трапилось? У всьому місті ні душі. Але тут нас кинув у дрож лемент жінки, різкий і безжальний, мов постріл. "Рятуйте! Рятуйте!" — кричала вона, і цей її крик відбивався луною під скляним склепінням вокзалу й губився в німій порожнечі назавжди полишених вулиць.

ВСЕСВІТ. — 2005. — № 7/8.

ПЕДАН Юрій, переклад з італійської, 2005.